

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XVII. De æterno igne, qui Diabolo & Angelis ejus paratus est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

infesti sunt Reges Babylonis, & Tyri, nec non Alexander Macedo, Antonius Verus, Domitianus, & alii. Ego hæc omnia sic approbo, ut Diabolus superbia tumidus propriæ potestatis delectatione corruptus fuerit, ut inquit S. P. lib. xi. de Genes. ad lit. cap. 23, neque ex propriæ naturæ contemplatione surrexerit ad amandum & laudandum creatorem suum, sicut fecerunt Angeli Sancti, ut legitur in xi. de Civit. Dei cap. 7: atque ita dæmones ultimum finem in se ipsis collocavisse per elationem, qua ipsi sibi ad beatam vitam sufficere vellent, quemadmodum habetur

in cap. 1. libri xxii. ejusdem Operis. Hinc comes illa superbia super cæteros inflatio, & nimia illa divinorum honorum cupiditas, qua etiamnum cor Satanæ mirifice tangitur.

Hoc etiamnum pacto intelligitur, quomodo peccare potuerit, cum esset particeps lucis & sapientiæ: quandoquidem videndo se in propria natura per cognitionem, quam dicimus *vespertinam*, non utique erravit; sed ut aspergeret in laudem & amorem Creatoris caruit propria voluntate judicio prædicto, ad quod indifferens erat ob rationem prolatam capite xiii.

C A P U T XVII.

De æterno igne, qui Diabolo & Angelis ejus paratus est.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. à num. 2. usque ad 5. Probatur, ignem, quo dæmones, & damnati torquentur, fore æternum.
3. à num. 6. usque 18. Enervantur objectiones.

4. à num. 19. usque ad 22. Propugnatur, inferni ignem esse materialem, & corporeum.
5. à num. 23. usque ad 33. Solvuntur oppositiones.

1. De igne ætern. **P**ECCATO finitima pœna est: eique dæmones addicti sunt, expulsi à regno Cœlorum, privati gratia, & inferorum igne damnati. De hoc igne disputari solet an sit materialis & corporeus, & an futurus sit sempiternus. Et hæc quidem postrema quæstio dogma Catholicum est certissimumque fide tenendum aduersus Origeneum, qui, ut scribunt Epiph. in Epist. ad Joan. Jerosolymitanum, & Hieronymus Epist. 55. ad Pammachium, negavit pœnas dæmonum esse æternas. Altera autem quæstio de Igne corporeo, si à gehenna & inferorum loco præscindas, communis quidem est inter Romanæ communio[n]is Catholicos, & excepto Catharino vix aliquem invenies qui defendat oppositam, imo & ex Novatoribus quidam in eamdem nobiscum sententiam conspirant, repugnantibus tamen quamplurimis; sed videtur nullum de hac extare decretum.

Notandum. Dixi autem, *Si à gehenna & inferorum loco præscindas*: hunc enim adversus Calvinum, Bezan, & nuperos Unitarios materialem esse firmiter credendum est. De hujus infra terram incolatu tractat in Psalm. ii. Hilarius, Tertullianus lib. de Anima cap. 55. & quamquam definire locum Inferni noluerint veterum aliqui, & nonnulli extra hunc mundum statuerint; *Infernū sub terra esse nemo jam ambigit*, inquit in Epistola ad Ephesios cap. 14. Hieronymus.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

Augustinus vero, qui in lib. xii. de Gen ad lit. cap. 32. ances videtur, & in eam opinionem propendet, quod inferorum substantia spiritalis sit, non corporalis, in II. libro *Retract.* cap. 24. *De inferis*, inquit, *magis mibi videor docere debuisse, quod sub terris sint, quam rationem reddere cur sub terris esse credantur, sive dicantur, quasi non ita sit.* Et quidem cap. xi. Matth. 23. Capharnaum dictum accipimus, *Usque in infernum descendes: quod dictum etiam de Babylone apud Esaiam xiv. 15. non solum ad significandam urbium & murorum everthonem, sed etiam civium interitum atque pœnam.* In *Apocalypsi* quoque in abyssum detrudendum serpentem antiquum, qui est Diabolus & Satanæ, & una cum eo mittendos in stagnum ignis quotquot scripti non erunt in libro vitæ, legimus cap. xx. v. 2. & 14. Atque ne loca omnia producam, Paulus ad Philipp. ii. 10. scribens, *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & inferorum, aperte indicat triplicem animarum locum in cœlis, in terra, & in inferis.* Nolumus ideo de hac re dubitare: Sed his paucis premissis, quæ ad refellendum Calvinianum errorem possunt sufficere, priores illas quæstiones, nimurum de æternitate, & qualitate infernalis ignis aggredimur.

PROPOSITIO I. Perpetuus atque ^{2.} *Propositio I.* ignis infernalis est æternus.

Dd 2

Ori-

Probatur ex Origenistarum error ex Platonicis hau-
s. scriptura. stus, ut scribit in lib. xxii. de Civit. Dei
cap. 13. S. P. Augustinus, quamquam
Plato in fine Gorgiae, & Virgilius etiam
in 6. Aeneid, non omnium omnino ini-
quorum ad temporem emendationem
pœnas post mortem duraturas esse pro-
nunciant; sed ille scelestioribus semp-
ternas infligi, is infelictem Theseum asse-
rit sedere, aeternumque sedere: Origeni-
starum, inquam, error sacris literis, Pa-
trum auctoritate, ac syllogismis, id est,
ductis a ratione argumentis convellitur.
Ex Scripturis haec sunt apertissimæ: Isaiae
lxvi. 24. *Ignis eorum non extinguetur.* Danielis
xii. 2. *Et multi de his qui dor-
miant in terra pulvere, evigilabunt:
alii in vitam aeternam, & alii in op-
probrium ut videant semper.* Quo in
loco legunt hebrei quidam, **עַזְלָם**

לְדָרָאָן ad opprobrium sempiternum,

& Graeci eis ὀνειδίσμον γένεσθεντες, in concitum, aeternumque pudorem.
Matthæi xxv. 41. *Discedite a me malediciti in ignem aeternum, & infra 46.*
Et ibunt hi in supplicium aeternum. Lucæ
xvi. 26. *Chaos magnum inter nos, &
vos firmatum est: ut bi qui volunt binc
transire ad vos, non possint, neque inde
buc transmeare.* Eo pertinent testimoniæ,
quibus asseritur improbos nunquam
fore coelesti regno potituros; ut Marci
iii. 29. *Qui blasphemaverit in Spiritum Sanctum non habebit remissionem in
aeternum:* Pauli in 1. ad Corinth. 6. 9.
& 10. *iniqui regnum Dei non possidebunt:*
Et 2. ad Thessalon. 1. 9. *Penas dabunt
in interitu aeternas a facie Domini.* Apo-
calypsis denique xx. 10. *Cruciabuntur
die ac nocte in saecula saeculorum.*

3.
Elsio re-
sponsi ori-
genistarum.

Hæc simul conjuncta elidunt respon-
sum Origenistarum autumantium sup-
plicium damnatorum dici aeternum quod
diu, non autem semper duraturum sit.
Quod sane ineptum est, mentitum, di-
ctisque repugnans. Principio enim li-
cet tam hebraicum **עַזְלָם**, quam græ-
cum vocabulum **τὸ αἰών**, pro saeculo,
pro mundo, & pro diurna duratione
nonnunquam accipiuntur: **αἰώνιον** tamen
nonnisi pro aeternitate, sive nunquam
desitura successione desuper usurpatur:
unde Augustinus contra Priscillian. cap.
5. ait: *Aἰών autem græce aliquando ater-
num, aliquando saeculum significat: ta-
men quod ex hoc nomine derivatur, &
appellatur αἰώνιον, nec ipsi græci quan-
tum existimo solent intelligere, nisi id*

quod non habet finem. Præterea ita ignis
inferni aeternus dicitur, ut extingui non
debeat, apud Esaiam 66. 24. unde Au-
gustinus ibidem cap. 6. ait: *Qualisun-
que pœna significata sit nomine vernis,
atque ignis; certe si non morietur, ne-
que extinguetur, sine fine prædicta est.*
Rursus tam capite 111. Danielis, quam
xxv. Matthæi ex æquo dicitur aeternum
opprobrium ac supplicium impiorum,
& aeterna vita bonorum: hanc
vero finem habituram esse non credunt
Origenistæ. Ad hæc: si finis miserrimi
apud inferos incolatus expectari posset
quodammodo; haberetur tandem om-
nium peccatorum remissio, & posset
Epulo ad sortem Lazari transmeare;
quod exæteris testimonis evincitur esse
contrarium. Denique in xx. Apocalyp-
sœos dicuntur improbi cruciandi in *se-
cula saeculorum.* At neminem latet hanc
Latinorum emphasis, quemadmodum
Græcorum *εἰς τοὺς αἰώνας τοὺς αἰώνας*,
Hebreorumque **עַד עַזְלָם**

terminum exitumque prorsus exclude-
re: ut animadverit S. Pater lib. xxii.
de Civ. Dei cap. 23. Quod vero alii
reponunt ignem quidem futurum aeternum,
at non aeternum supplicium, iis-
dem momentis retunditur; præsertim
cum Matthæi xxv. v. 41. & 46. similis
occurrat repetitio vocis *αἰώνιον*, sicut &
in 111. capite Danielis. Ut ergo erit
aeterna requies Sanctorum, & aeternus
ignis inferni; ita aeternus erit cruciatus
impiorum, aeterna combustio, aeternumque
supplicium. Præclare Augustinus
de Fide & Operibus cap. 15. *Ne-
que illud dici sic poterit, in quo non
nulli se ipsis seducunt, ignem aeternum
dictum, non ipsam combustionem aeternam;*
cum & hoc prævidens Dominus
sententiam suam conclusit dicens sic, *Ibunt
illi in combustionem aeternam, iuxi au-
tem in vitam aeternam.* Erit ergo com-
bustio aeterna sicut ignis. Atque de Civit.
Dei loco nuper laudato: *Si utrumque
aeternum, profecto aut utrumque cum fine
diurnum, aut utrumque sine fine perpetuum
debet intelligi.* Par pari enim re-
lata sunt: *binc supplicium aeternum, inde
vita aeterna.* Dicere autem in hoc uno
eodemque sensu, vita aeterna sine fine erit,
supplicium aeternum finem habebit, mul-
tum absurdum est.

Cum Augustino eadem cæteri Ecclesiæ
PP. tradiderunt. Chrysostomus hom. 2: Probatur 3.
de Lazaro, Epiphanius hæresi 59, contra ex Patribus.
Catharos, & Auctor QQ. ad Orthodox.
q. 60. docent improborum animas non
posse post exitum quicquam emolumenti
per-

percipere. Cyprianus Tractatu 1. ad Demetrianum 22. scribit: *Quando ipsis incessum fuerit, nullus jam pénitentia locus est, nullus satisfactionis effectus.* Habet consimilia lib. de Bono Mortis cap. 2. Ambrosius. Tertulliani, Minutii, & Lactantii profert insignia testimonia etiam H. Gortius tom. 2. p. 240. Gregorius Nazianz. in Carm. de rebus suis ait: *Post hanc vitam omnia esse vinculis admantinis alligata.* Hieronymus in caput Matthæi quintum ac vicesimum hæc graviter, sane, & probe conscribit: *Prudens lector adverte, quod & supplicia aeterna sint, & vita perpetua metum deinceps non habeat minarum.* Greg. Magnus lib. xxiv. Moral. cap. 16. totus in hoc arguento versatur. Quid me in sylvam abstruso? *Firmissime tene, & nullatenus dubites iniquos omnes ituros in combustionem aeternam,* inquit Fulgentius de Fide ad Petrum cap. 43. & Symbolum Athanasianum: *Et qui bona egerunt, ibunt in vitam aeternam: qui vero mala, in ignem aeternum.*

s.
Probatur. 3.
ex S. Aug.

Hujus vero dogmatis quintæ generalis Synodi, & earum, quæ consecutæ sunt, auctoritate definiti, cum etiam rationcinationes possint affirri, ex Augustini libris alias mutuabor. Sit prima: *Qui super fundamentum, quod est Christi fides, ædificaverit aurum, argentum, & lapides pretiosos, ut inquit Apost. ad Corinth. epist. 1. cap. 11. 14. mercedem accipiet.* Si autem superædificaverit fænum, ligna, stipulam, id est cum fide, quæ per dilectionem operatur, quodam carnali prepeditus affectu deliquerit venialiter, *salvus erit per ignem,* sive in hac vita per tolerantiam tribulationum, sive in altera per ignem Purgatorii: qui vero fundamentum non habuerit, scilicet, fidem & dilectionem, atque homicidium, adulterium, fornicationem, idololatriam, & similia queque commiserit, non propter fundamentum per ignem salvabitur, sed amissio fundamento aeterno igne torquebitur: ait S. P. Augustinus in libro Quæst. ad Dulcitat. cap. 1. Apostolicam sententiam egregie pertractans. Illi ergo, qui hæc flagitia patraruunt, nec veraciter pœnitentiam egerunt, salutis fundamentum deperdunt, sera & infrustruosa pœnitentia atque dolore inutili afficiuntur; neque emundari possunt per ignem, quo salvatur duntaxat quisquis super fundamentum ædificat ligna, fænum, & stipulam. At everso, dirutoque fundamento salutis, concepta inutili cum desperatione pœnitudine, & premente cruciatu ignis, qui non purgat aurum, non

emundat lateres Jerusalem, sed Babylonem incendit, ac præterea nullo supernæ gratiæ lumine coruscante, & creatura rationali in termino constituta, stultissime non sempiternum creditur inferorum supplicium. Alterum arguentum deponit ex lib. xxi. de Civ. Dei cap. 23. & 24. In extremo enim Judicio hac pro justis sententia est: *Venite, percipite regnum, in impios vero hæc alia, discedite, ite in ignem aeternum: eaque lata ibunt hi in supplicium aeternum, illi autem in vitam aeternam.* Sed utraque sententia vera est, utraque extrema, utraque definit absque termino justis, reprobisque mercedem, vel pœnam: Ergo sempiternum erit regnum electorum, & sempiternum patiter damnatorum supplicium. Audia^s Augustinum cit. cap. 23. *An forte Dei sententia, quæ in malos & angelos & homines proferetur, in angelos vera erit, in homines falsa?* Ita plane hoc erit, si non quod Deus dixit, sed quod suspicantur bonizines, plus valebit. Deinde quale est aeternum supplicium pro igne diuturni temporis non extimare, & vitam aeternam credere sine fine, cum Christus in eodem ipso loco, in una eademque sententia utrumque complexus sit: *Ibunt isti in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam?* Et proximo capite: *Cum dictum fuerit a judice virorum atque mortuorum, Venite benedicti patris mei, possidetis paratum vobis regnum a constitutione mundi: & alii e contrario, Discedite a me maledicti in ignem aeternum: nimis presumptionis est dicere, cuiquam eorum aeternum supplicium non futurum, &c.* Vide & lib. ad Orosium adversus Præillianistas, & Origenistas cap. vi. His accedit, quod sicut vera beatitudo non consistit absque aeternitate; sive, ut etiam Cicer^o scribit de Natura Deorum, sine animi securitate: ita non esset damnatorum plena miseria; si aliqua eis foret summi boni, cum magna pœna supplicioque, expectatio. De quo arguento vide Augustinum in xi. de Civit. Dei cap. xi.

EORUM, QUÆ OBJECTANTUR,
DISSOLUTIO.

Objiciuntur adversus Catholicam veritatem plura Scripturarum Divinarum Objectiones testimonia, quæ ad tres classes reducuntur. I. Quædam sunt, quibus Deus gratiam & gloriam pollicitus est fidelibus manducantibus corpus suum, & eleemosynam largientibus. De fidelibus enim legitimus in 1. ad Corinth. cap. 3.

cap. 3. salvos futuros, *sic tamen quasi per ignem*: Et Marci ultimo 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* De accendentibus ad Sacramentum Dominici Corporis habetur Joan. vi. 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam aeternam.* Et de stipem erogantibus constat ex eadem Iudicis sententia Matth. xxv. v. 35. his regnum a constitutione mundi fuisse paratum: & cap. xix. 21. *Da pauperibus, & habebis tesaurum in celo.* Hi ergo aliquando inferorum teterrimis subtrahendi erunt suppliciis. II. In altera classe locari possunt, quae impiis pœnam parem delectationi, quae transit, minitantur, ut Apocalypses xviii. 7. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Eam ob rem cruciabuntur in inferis impii, donec novissimum minutum reddant, ait Lucas cap. xi. 59. atque *pro mensura peccati erit & plagarum modus*, ut habetur Deuteron. xxv. 2. Sed redditio novissimo quadrante debet cessare cruciamentum. In tertia sede locari possunt quæ maximam Dei misericordiam contestantur, ut Psalm. lxxvi. 8. 9. 10. *Nunquid in aeternum projiciet Deus aut non apponet, ut complacitor sit adhuc?* Aut in finem misericordiam suam abscondet a generatione in generationem? Aut oblitus est misericordiæ Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas? Et Psalm. clx. 9. *Non in perpetuum irascetur, neque in aeternum communabatur.*

7. *Solutio. 1.* Data opera hæc omnia expendit Augustinus in libro xxii. de Civit. Dei, in libro de viii. Dulcitii quæstionibus, & in lib. ad Orofium contra Priscillianistas. Itaque eo duce ac Magistro ita prioris classis momenta expediuntur. Apostolus in 1. ad Corinth. loquitur de iis, qui super fundamentum ædificant *fænum & stipulan*, non de his, qui fundamentum amittunt, ut supra explicavi, & melius percipies si legeris q. 1. Dulcitii, & cap. 26. laudat libri de Civit. Dei, & de fide & operibus cap. xiv. *Quid proderit, ait Jacobus, fratres mei, si fidem dicat se quis habere, opera autem non habeat?* Nunquid poterit fides salvare eum? Dicit etiam, *Quia fides sine operibus mortua est.* Quousque ergo falluntur qui de fide mortua sibi vitam aeternam pollicentur? Falsa erunt illa, quæ obscuritatem, & ambiguitatem non habent: *Si habeam omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum?* Hæc, aliaque lectu dignissima Sanctus Pater. Ille ergo salvus erit, qui crediderit & bapti-

zatus fuerit, ac præterea impleverit quod scriptum est Matth. xix. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Qui autem manducant carnem filii hominis habent vitam aeternam; dummodo sint in ejus corporis unitate, id est, in Christianorum compage membrorum, & maneant in Christo & in corpore ejus, quod vivit in aeternum per charitatem & gratiam; unde manducare corpus Christi non tribuit vitam hæreticis, qui sunt ab unitate & compage membrorum separati, neque fidelibus, qui licet sint in unitate corporis, non manent in illo. Vide cap. xxv memorati libri de Civit. Dei. Eleemosyna pariter salvabit impium, *si prius eam facere incipiat a seipso.* *Indignum est enim, ut in se non faciat, qui facit in proximum, cum audiat dicentem Dominum, Diliges proximum tuum tanquam te ipsum: itemque audiat, Misericordia tuae placens Deo.* Inquit cap. 27. S. Pater.

Producta secundo loco solvuntur capite ejusdem libri xi. quippe non propter aquale temporis spatum, sed propter viciitudinem mali, id est, ut quæ mala fecerit, mala patiatur, est inter culpam, ac pœnam mensura. Alias inusta foret lex, quæ propter osculum feminæ infixum jubet ad horam vapulare, punitque diuturno dolore suavitatem voluptatis exiguæ. Inusta, quæ ad vincula damnat servum, qui transiente verbo Dominum lacepsit. Inusta, quæ pro gravi criminis brevi momento patrato hominem morte mulcat, eumque à societate viventium perpetuo divellit. Quæ exempla illic Augustinus fusiōnī stylō persequitur. Neque vero ipse Origenes temporis cum scelere mensuram potest exigere; dum angelos pro uno actu superbiæ plurium sæculorum intervallo puniri fatetur. Est præterea in damnatis obstinata in malo voluntas; atque dum actu peccarunt, optaſtent illicitæ voluptatis perpetuitatem. Habet ergo sempiternum suppliū etiam menluram temporis compare ad cupiditatem voluptatis præteritæ, & ad præsentis inflexibilitatem malitiae. Neque obest versus 59. cap. xi. Lucæ; primo enim hunc, & aliūm consimile Matth. v. 26. rectissime possumus accipere de igne Purgatorio: deinde si concedamus dictum de infernali, respondebimus particulam donec interdum æquivalere adverbio *nunquam*, ut Genes. viii. 7. *Corvus non revertebatur, donec siccarentur aquæ:* Et Matth. i. 25. *Non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum.* Nam

Nam pro summo atque infinito debito ad ultimum quadrantem reddere, est res impossibilis. *Ad numinum solvere*, inquit etiam Cicero Epist. ultima ad Att. pro eo, quod est satisfacere pro summo jure.

9. *Quæ dicta sunt de magna Dei misericordia locum habent in his, qui refi- pescunt, in poenis que in hac vita infliguntur, & in vasis misericordiae, non iræ, & vindictæ, Omnia itaque misericordia vaforum misericordiae. Quid est omnium? Et eorum scilicet quos ex gentibus, & eorum quos ex Iudeis prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit, non omnium hominum, sed istorum omnium neminem damnaturus.* Ait Augustinus cap. 24. ejusdem libri.

10. *Objecit 1. Hieronymus.* Obiiciuntur deinde complura veterum Patrum testimonia, qui rationalem animam mortalem dixerunt, eamque putarunt in inferorum cruciatibus interire. Sed nullus est inter Ecclesiae Patres, cuius auctoritate magis novi Origeniani in contentionem veniant, quam beati Hieronymi. Ex hoc maximo, præclarissimo Doctore plura depromunt. Afferunt primo illius Commentaria in cap. 66. Iiæ, ubi exponens ea verba: *Ignis eorum non extinguetur, ait: Porro qui volunt supplicia aliquando finiri, & licet post multa tempora, tamen terminum babere tormenta, bis utuntur testimonis, Cum intraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus fiet: & iterum, Concluſt Deus omnia sub peccato, ut omnium misereatur: & rursum, Benedicam te Domine quoniam iratus es mihi, avertisti faciem tuam a me, & miseratus es mihi: & Dominus ad peccatorem, Cum ira furoris mei fuerit, rursus sanabo; & hoc est, quod in alio loco dicitur, Quam magna multitudo beatitatis tuae, Domine timentibus te, &c.* Ex quibus constat Hieronymum recitare, & non refellere, imo pluribus Scripturarum textibus confirmare Origenistarum opinionem. Lege tom 111. novæ Par. edit. pag. 514. Adverte etiam S. Doctorem hæc commentaria edidisse jam proœctum atate, adeptumque matutæ senectutis scientiam, ut in Præfat. demonstrat eruditus P. Jo. Martianæus. In hujus argumenti confirmationem accedunt quæ scribit in Epistolam ad Galatas to. i v. pag. 295. Nullam rationabilem creaturarum apud Deum perire in perpetuum.

11. *Objecit 2.* Posunt secundo loco produci ea loca, in quibus Hieronymus affirmit saltem animas omnium fidelium, & Christianorum aliquando ab inferni cruciatibus

liberandas: in qua opinione illum perfidisse contendit Stanislaus Pannonus Anabaptista. Atque id ex duplice Hieronymi testimonio videtur evinci. Exstat primum lib. xvi 11, super Iiæam post recitata verba: *Sicut Diaboli, & omnium negatorum, atque impiorum, qui dixerunt in corde suo non est Deus, credimus æterna tormenta; sic peccatorum ac impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt atque purganda, moderata in arbitramur, & mixtam clementia sententiam judicis.* Testimonium alterum atque illud apertissimum habetur in 1. adversus Pelagianos dialogo, ubi non ex Origenis sententia, sed ex propria inquit: *Si autem Origenes omnes rationales creaturas dicit non esse perdendas, & Diabolo tribuit penitentiam; quid ad nos, qui & Diabolum & satellites ejus omnesque impios & prævaricatores dicimus perire perpetuo: & Christianos, si in peccato præventi fuerint, salvandos esse post poenas?* Itaque saltem Christiani sempiterni gehennæ tormentis non cruciabuntur.

12. *Alia sunt, quæ ex Comment. in caput 1. Nahum opponi possunt, etiam Objecit 3.* præcedentibus duriora. Docet ibi Hieronymus, probatque ex verbis Prophetæ versu 9. *Non consurget duplex tribulatio, salutem fulisse consecutos etiam habitatores Sodome & Gomorræ, qui temporalia supplicia fuerunt perpetrati. Quod si vobis (inquit) videatur Deus crudelis, rigidus, & cruentus quod in diluvio genus delevit humanum: super Sodomam & Gomorram ignem & fuliginem pluit: Aegyptios submersit fluminibus: Israelitarum cadavera prostravit in eremo; scitote ideo ad præsentem reddidisse supplicium, ne in æternum puniret. Addit fidelem, si deprehensus in adulterio decolletur, æternos evadere cruciatus: ac de omni peccatore concludit, Si quis autem punitus sit, ut ille in lege, qui Israeliticis maledixerat, & qui in sabbato ligna collegerat, tales postea non puniri; quia culpa levis præsenti supplicio compensata est. Sempiternæ itaque non erunt poenæ damnatorum, si aut fidem servarunt, aut puniti fuerunt supplicio aliquo temporali.*

13. *Resp. nihil adversus Catholicum dogma evincere sententias PP. qui aut Responsio animas dixerunt mortales, aut inferni poenas mortem atque interitum appellaverunt. Quo enim sensu anima mortalis dicatur, exposui supra capite 111. Mors autem & interitus appellatur poena gehennæ etiam in sacris literis ubi dicitur sem-*

sempiterna; ut liquet ex prima hujus thesis demonstratione, idque per oppositionem ad felicitatem Sanctorum, quæ ob Dei consortium dicitur vita aeterna. In his ergo non opus est immorari. Veniamus itaque ad Hieronymum. Is quidem Comment. in Esaiam sententiam Origenis recitat, nec refellit; sed illam alibi impugnat, atque hic sequitur consuetudinem suam plura aliorum placita etiam erronea propriæ aliorumque Catholicorum sententiæ permiscendi. Nec refert quod producat aliquos scripturarum textus, qui confirmare videntur errorem Origenis. Nam tota illa Orationis complexio ad verbum reperitur in Origene ipso to. 11. hom. 9. super Matthæum; ideoque recitat à Hieronymo, non probatur. Omnia vero, quæ Origenes ex scripturis deproprietatibus adducta supra Augustini interpretatione expunguntur. Idem dicendum de Comment. in Epist. ad Galatas præsertim cum post verba, quæ opponuntur, adjecerit: *Hucusque Origenes.* Hæc respondent Doctores Scholastici, necnon Sixtus Senensis lib. iv. Bib. S. v. *Hieronymus*, Vellios illus Adv. in v. tomum ejusdem Hieronymi q. 3. ac summa eruditione noster Alphonus Mendoza in Controversiis Theologicis quæst. 1. de numero Prædestinatiorum.

14.
Confirmatio
responsionis.

Nititur hec responsio apertissimæ D. Hieronymi in Apologia 1. ad Ruf. protestationi. Cum enim illi Rufinus objecisset, quod circa inferni cruciatus Origenianis adhæreret erroribus, responderet S. Doctor cap. 4. *Ego in Commentariis ad Epistolas sic Origenem, & Didymum, & Apollinarium fecutus sum, qui certe contraria inter se habent dogmata, ut fidei meæ non amitterem veritatem, aditque censendum non esse reum, qui in uno opere quod edidisset expositiones posuerit plurimorum.* Habet similia de suis super Epistolam ad Galatas Commentariis, in Epistola ad S. P. Augustinum xii. nunc lxxv. num. 4. Et revera quid tradat Hieronymus ubi proprio loquitur sensu apparet ex ejus verbis super cap. xxv. Matth. tom. 4. pag. 124. de quibus supra. Accedit Sancti Doctoris præclara sententia in cap. 111. Jonæ, ubi adversus illos, qui afferebant Diabolum in die Judicii penitentiam aucturum, ideoque illius figuram fuisse expressam in Rege Ninive, & in Nabuchodonosor. *Sed hoc, inquit, quia sacra Scriptura non dicit, & evertit penitus timorem Dei, dum facile homines labuntur ad vitia, putantes etiam Diabolum, qui auctor malorum est, & omnium pec-*

catorum fons, acta penitentia posse fallvari, de nostris mentibus abjiciamus. Et sciamus peccatores in Evangelio mitti in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus: de his dici, Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Et post pauca: Si omnes rationabiles creaturae aequales sunt, & vel ex virtutibus, vel ex vitiis sponte propria aut sursum eriguntur, aut in immergeuntur; & longos post circuitus, atque infinitis saeculis restitutio sit, quæ distantia erit inter virginem. & prostatulum? quæ differentia inter Matrem Domini, & quod dictu quoque scelus est, victimas libidinum publicarum? Idem Apostoli, & Dæmones? Idem Prophetæ, & Pseudopropphetæ? Idem Martyres, & persecutores? Finge quod libet, annos & tempora duplia, & infinitas ætates congere; si finis omnium similis est, præteritum omne pro nihilo est: quia non quarimus quid aliquando fuerimus, sed quid semper futuri simus. Ex Hieronymi itaque protestatione, & tam expressa de perpetuis gehennæ cruciatis sententia manifestum est alibi Origenianam hæresim retulisse, non approbasse.

Quod secundo loco opponebatur, dicitur 15. luitur hac responsione. Dum ait Hieronymus poenas fideliū aliquando finiti, accipiendo est de fidelibus, qui cum solo venialium peccatorum reatu decelerunt, ut animadvertis citato loco Mendoza. Atque in Commentariis ad Esaiam videtur aperta S. Doctoris sententia, dum loquitur de peccatoribus Christianis, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda. In Dialogo etiam contra Pelagianos, cum apertere scribat omnes prævaricatores perire perpetuo, docet Christianos salvandos esse post poenas, nisi prævaricatores fuerint, & reatu graviorum criminum inquinati. Licet hæc sufficient pro solutione argumenti; ad retundendam Hæreticorum in carpendiis Sanctorum Patrum traditionibus intemperantiam atque impudentiam, paucis Hieronymianæ sententiae vim, gravitatemque demonstro. Cum Pelagius affereret posse hominem propriis viribus vitare omne prorsus peccatum, illud etiam opinabatur consequi ex omni peccato in hoc saeculo non remisso sempiternam animarum damnationem. Hinc in Palestina Synodo, & in libello exhibito adversus eumdem Pelagium sancto Episcopo Eulogio accusatus est, quod hanc propositionem protulerit, *In die judicii impiis & peccatoribus non esse parcendum, & aeternis eos ignibus exurendos.* Verum callidus Hære-

Hæreticus respondit hoc se dixisse secundum Evangelium, ubi de peccatoribus legitur, *Ibunt in supplicium aeternum*; atque ita damnatus non est a Christianis judicibus, *bis absentibus, qui libellum contra Pelagium dederunt, & quando nullus urgebat, ut peccatores per ignem salvandos a peccatoribus aeterno supplicio puniendis distingueret*; ut refert S. P. Augustinus de Gestis Pelagii cap. 111. num. 2. Ea igitur propositione. *In die judicii iniquis & peccatoribus non parcendum, sed aeternis eos ignibus exurendos, alioquin Catholica & Evangelica, in ore Pelagianorum non distinguentium inter peccata & peccata, blasphemæ est, atque Hæretica. Ergo Hieronymus adversus Pelagianos disputans dum ait Christianos, si in peccato preventi fuerint, salvandos esse post paenas, loquitur de peccato veniali tantummodo. Atque id etiam ex verbis Hieronymi comprobatur. Principio enim ponit in ore Crotobuli referentis personam Pelagii illam propositionem: *In die judicii iniquis & peccatoribus non parcendum*, nisdem omnino vocabulis, quibus expressa est in Synodo Palestina: quod sat est, ut quisque percipiat Hieronymum sensa Pelagiana infectari. Deinde distinguit inter peccatorem & impium, affirmans non omnem peccatorem impium esse; & impietatem, cui semperna pœna respondet, *ad eos pertinere qui notitiam Dei non habent, vel cognitam transgressione mutarunt*. Affirmat deinceps iniquitatem & peccatum recipere sanitatem, sed ea adhibita cautione, *pro qualitate vitorum*. Addit, quod si vera est Pelagiana lètentia, *solus salvabitur qui nunquam fuit, nec est, sed futurus est, & forsitan nec futurus*; quia scilicet per pauci sunt, vel nulli, qui sine aliqua veniali culpa cedant. Addit tandem verba, quæ nobis opponuntur, *Si autem Origenes &c. quibus affirmans impios & prævaricatores perire perpetuo, & Christianos, si in peccato preventi fuerint, salvandos esse post paenas*, exponendus est de Christianis, qui preventi sunt in culpa levi, nec Dei notitiam gravi transgressione mutarunt.*

16.
Responsio
ad 3.

Quæ objiciuntur ex Comment. in primum caput Nahum, si aliquid probarent, probarent neminem eorum damnari, qui temporalia supplicia subierunt, etiamsi scelerissimi, quales fuerunt habitatores Sodomæ, & Gomorrahæ, ideoque ad presentem quæstionem non attinent. Respondemus tamen breviter, eo loci impugnare Hieronymum

R. P. Berti Theol. Tom. II.

errorem Marcionis affirmantis Deum auctorem legis crudelē esse, & iterum sumere de peccatis supplicium. Falsum id S. Doctor demonstrat, quoniam Deus peccatoribus pœnas irrogat temporales, ne puniat in aeternum; si tamen a Deo in hoc saeculo puniti agant scelerum suorum pœnitentiam. Nam si moriantur impenitentes, non tam commissa flagitia, quam ipsa impenitentia, & voluntaria obduratio suppliciis punitur sempernisi. Nec aliter possunt intelligi verba Hieronymi scribentis in caput 1. Sophoniae: *Certe in finem mundi, & in consummatione lugebunt qui suum baptisma non servaverunt; lugebunt qui non egerunt pro peccatis dignam pœnitentiam*.

Objiciunt præterea, in die judicij 17. Sanctorum intercessione Deum esse placandum: & Sanctos tunc pro miseris tima oraturos facile suadetur. Si enim inquiunt Origeniani apud Augustinum citato libro de Civit. Dei cap. 18.) *orabant pro illis, quando eos patiebantur inimicos, quanto magis quando videbunt humiles, supplicesque prostratos?* Neque enim credendum est, tunc amissuros Sanctos viscera misericordia, &c. Quod si Sancti pro reprobis intercedant, profecto quod rogaturi sunt, impetrabunt: Nam historiæ tradunt precibus Magni Gregorii Trajani animam ab inferis revocatam, & Falconillam sine lavacro & fide sepultam ab inferis Thecle orationibus fuisse servatam. Plura sunt in libris Metaphraستæ istiusmodi: necnon Historiographi nostrates scribunt Nicolai Tolentinatis intercessione defuncti patruelis spiritum incendia gehennæ evasisse.

Augustinus autem recte sapienterque cap. 24. respondet, Ecclesiam nunc propteræ pro eis orare, quos in genere humano habet inimicos, quia tempus est pœnitentia fructuosa. Ubi ergo pœnitentia locus non erit, neque orabunt Sancti; de quibus ait Psalm. xxi. 7. *Pro impietate peccati mei orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno.* Hac de causa fit; ut nunc Ecclesia non oret pro malis angelis, inquit eo loco Augustinus. Quod de Falconilla & Trajano quidam scripserunt decepti, ut arbitror, Pseudoermone Damasceni pro defunctis, est inter aniles fabulas rejiciendum. Trajanum quippe etiam puerorum delicitus captum, auctoribus Dione, Spartanio, & Suetonio, nec inter minores Deos ad convivium admittendum censuit Julianus, nisi prius in custodiā tradito Ganymede. Jactatum igitur de Trajano

Ee

com-

commentum cordati quique resellunt, & ad Iudicium Ecclesiae in vulgo dispersum queritur Cl. Annalium Parenz ad annum 100. n. 17. & ad annum 604. num. 30. Acta quoque Sanctorum, maxime que collegit Metaphrastes, iudicio eruditorum virorum sunt à pluribus quisquiliis purganda. Quod autem de Ordinis nostri Divo, & Ecclesie Patrono Nicolao narratum est, si que consimilia leguntur, aut in historiis antiqua credulitate inserta sunt, aut eorum, qui à gehenna liberati dicuntur, fuit à summo Judge sententia suspensa, ut Sanctorum precibus, quibus certo credimus prædestinationem nostram juvari, aliquibus ad vitam revocatis pœnitendi gratia sit data, aliquibus vero in extremis laborantibus vehemens peccatorum contrito: atque hoc modo patratum à Nicolao miraculum scribit in gestorum ejus Narratione §. ix. pius ac disertus Orator Aegidius Crapols Bononiensis. Ceterum in Inferno nullam redemptiōnem esse sacra nos docent eloquia; fuitque Origenianis sapientior qui scripsit in Ibin.

*Nec mortis panas mors altera finiet
bujus,
Hocque erit tantis ultima nulla
malis.*

Sed de priori quæstione haec tenus.

19. **Propositio 2** PROPOSITIO II. Exploratum theorema est, non tamen ad fidem spectans, inferni ignem materialem esse & corporeum.

Propositio 2 & corporatus. Sunt theorematis partes duæ: quarum priorem initio Scripturarum locis firmabo. Hujusmodi sunt: Deuter. xxxii. 22. *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima.* Eccl. xxi. 10. *Consummatio illorum flamma ignis.* Esaïæ xxxiiii. 14. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis.* Matth. xxv. 41. *Discedite à me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo, & angelis ejus.* 2. Petri 111. 7. *Igni reservati in diem iudicii, & perditionis impiorum hominum.* Appellatur etiam infernus Matth. v. 22. *Gebenna ignis.* Apocalyp. xx. 15. *Stagnum ignis.* Pl. xx. 10. *Chibanum ignis:* ut sexcenta istiusmodi missa faciam.

20. **Probatur 2.** Ex quibus haec Theologicæ rationes de-
probuntur. Recepta est ab omnibus regula, Scripturarum verba, quæ ubique cohærent invicem, eademque phrasim non solum in propheticis, verum etiam in historicis libris efferruntur, nisi cum aliis pugnant, esse proprie ac literaliter accipienda; servatis tamen regu-

lis aliis, quas tradit in 111. de Doctrina Christi. S.P. Aug. cap. x. & seqq. Cum ergo omnes ferme Divinæ literæ ignem in inferis ardere testentur, neque aliqui offendatur oppositum, idque perhibeant etiam historicæ narrationes; quis, nisi velit ad eludenda & extorquenda oracula quæque Divina latissimam viam sternere, afferere audeat infernalem ignem tropice & figurate enunciari? Deinde quis, nisi forte querat patrocinia peccandi, Judicem postremam sententiam coram universa justorum, impiorumque multitudine pronunciantem, metaphoris uti crediderit; præfertim cum in hujus sententia complexu nullum sit vocabulum, nullus apex, in quo nori appareat plana, accomoda, gravisque locutio? Ulterius eodem igne dæmones, & daminorum corpora fore concremandam, ex eadem Christi sententia colligitur: ignem vero corpora comburentem, quisnam negat esse corporeum? Tandem quid opus erat infernum comparare gehennæ, id est Valli Hinnom, & Topheth, ubi idolo Moloch pueri incendebantur, ut ait cap. vii. 31. Jeremias; & vocabulo gebennæ addere alterum *ignis*, ut fieret hypallages & phrasis hebraica; quæ, ut acute notavit Erasmus, significat *gebennam in- cendum, gebennam ardente?*

Negari ergo non potest in inferis verum ac proprium esse ignem tortorem spirituum, ac sensuum; qui, cum fuerint plurim delictorum instrumenta, æquum est, ut simul cum animabus excludantur. Porro Patres ignem hunc materialem esse tradiderunt. Hieronymus enim epist. 59. Origenem arguit, quod ignem inferni metaphorica translatione explicaverit. Gregorius lib. 1 v. Moralium cap. 29. percutenti Petro, num ipse infernalem ignem fateretur corporeum, respondet: *Ignem gebenna corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.* Atque ut alios prætermittam, S. P. Aug. posteaquam lib. xxi. de Civit. Dei cap. x. plura differuit, hæc demum pronuntiat: *At vero gebenna illa, quod etiam stagnum ignis & sulphuris dictum est, corporeus ignis erit, & cruciabit corpora damnatorum, aut & hominum & dæmonum, solidam hominum, aerea dæmonum, aut tantum hominum corpora cum spiritibus, dæmones autem spiritus sine corporibus hærentes sumendo panam, non impetrando vitam corporalibus ignibus.* Unus quippe utrisque ignis erit, sicut veritas dixit. De priori ergo theseos parte Ecclesiæ Doctores, sacræ literæ, & perita inde argumenta hoc constituant.

Alte-

22.
Probatur
non esse de
fide ignem
inferni esse
materiale.

Alteram partem certam mihi reddunt
hæc tria. Primum, quod nulla extet
de igne corporeo Ecclesiæ definitio scri-
bunt Cl. Theologi, Vasquez disp. 243.
cap. 1. Petavius lib. 111. de Ang. cap. 5.
L'Herminier Tom. 2. pag. 539, quam-
quam aliqui veritatem Catholicam esse
tradant, ut Cardinalis Gotti Q. ix. de
Angelis Dub. 3. At veritatem Catho-
licam non faciunt privati homines, ne-
que numerus Theologorum exiguis.
Alterum, quod in Florentino Concilio
Græci, qui asserabant Purgatorii ignem
materiale non esse, in Ecclesiæ com-
munionem recepti sunt, neque tamen
hic error in definitione fidei, quæ ha-
betur sess. ult. damnatus est; cum illic
sint Græcorum errores alii proscripti.
Tertium, quod Catharinus fecutus est
sententiam, quam præter Origenem
quidam Ecclesiæ Patres tenuerunt; in-
ter quos beatissimus Ambrosius, qui
eadem ferme Origenis verba mutua-
tus lib. VII. in Lucam cap. 14. ait:
*Ergo neque corporalium stridor aliquis
dentium, neque ignis aliquis perpetuus
flammarum corporalium, neque vermis
est corporalis: sed hæc ideo, quia sicut
ex multa cruditate, & febres nascuntur,
& vermes; ita si quis non decoquat pec-
cata sua, veluti quadam interposita so-
brietate ahæfuentia, sed miscendo pec-
cata peccatis tanquam cruditatem quam-
dam contrabat veterum, & recentium
delicorum, igne aduretur proprio, &
suis vermis consumetur.* Itaque sen-
tentia Catharini licet minus probabilis
altera, nequit absolute appellari damna-
ta & hæretica: esset tamen, si, ut ignem,
etiam reliqua ad inferos pertinentia, lo-
cum videlicet, atque æternitatem pœ-
narum negavisset.

AD QUÆDAM IN CONTRARIUM
ARGUMENTA.

23.
Obiectio I.
Solutio.

Contra priorem propositionis partem
opp. 1. Esaias cap. LXVI. 24. de repro-
bis ac damnatis ait: *Vermis eorum non
morietur, & ignis eorum non extingue-
tur.* Atqui vermis spiritualiter & me-
taphorice accipitur pro synderesi, &
angore conscientiæ. Ergo etiam tro-
pice, & figurate erit accipiens ignis,
& ardor.

24.
Solutio.

Resp. 1. Posse negari minorem, nam
etiam vermis literaliter ac proprie acci-
piens videtur, tametsi etiam signifi-
cat figurate aculeum, & vexationem
conscientiæ. Habetur enim in Eccles.
cap. VII. 19. *Vindicta carnis impii
ignis, & vermis.* Et Judith. XVI. 21.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

Dabit enim ignem & vermes in carnes
eorum, ut urantur, & sentiant usque
in sempiternum. Quare S. Basilius in
Psalmum 33. ait: *In inferno vermium
innumerabilium genus venenosum, &
carnivorum erit:* quod & alii plures al-
ferunt apud Corn. à Lap. Comment. in
hunc locum. Neque repugnat, quod
alii permulti scribant vermis nomine
significari malæ conscientiæ agitationem
& stimulum: eadem enim Scripturæ
verba sensum cum literalem, tum my-
sticum patiuntur. Respondeo secundo,
non eamdem esse vermis, ignisque rationem.
Ille quippe, cum sit animal
vivens, excruciat corrodendo, & par-
tes alienæ substantiæ disserpas vorando
ac dilaniando: ideoque non est proprie
vermis spirituum, qui divellendas par-
tes non habent, neque corporum, quæ
licet habeant modo, erunt tamen post
resurrectionem incorruptibilia, neque
distrahi poterunt, vel disserpi. De
verme itaque sentias, ut lubet; at ignem
firmiter corporalem esse teneto. *Eli-
gat quisque quod placet, aut ignem tri-
buere corpori, animo vermem, hoc pro-
prie, illud tropice: aut utrumque pro-
prie corpori:* inquit S. Pater lib. XXI.
de Civit. Dei cap. ix. exponens prædi-
ctum Eccli. *Vindicta carnis impii ignis,
& vermis.*

25.
Solutionis
roboratio.

Ut autem argumenta istiusmodi, quæ
varia esse possunt, E. G. de aquis ni-
vium, quas commemorat Job. XXIV.
19. & de stridore dentium, in parabola
Matth. XIII. 50, quibus utitur Catha-
rinus, verbo uno exsufflentur; memi-
ni me cap. XVI. usum fuisse regula Ti-
chonii; qua docemur in scripturis, quæ
literaliter de uno, figurate de altero
sunt accipiendæ, non omnia utrique pa-
riter convenire; quam etiam regulam in
parabolis tenendam esse neminem fugit.
Ergo Esaias literaliter prænuntiat inte-
ritum eorum, qui in partibus fuerunt
Antiochi, μυστικὸς diem judicii, & illo-
rum quidem vermes corpora insepulta
vorarunt, & in oppidis incensis ignis
usque ad consumptionem permanxit.
Quare necesse non est, ut etiam in da-
mnatis tam ignis, quam vermis litera-
liter intelligantur; sed proprie accipitur
solus ignis, quoniam de igne fit repetitio
in Judicis sententia, quæ proprie, &
historice pertinet ad damnatos. Atque
hoc paſto quæ in Jobo, in Psalmis, &
in variis Evangeliorum parabolis con-
scripta sunt, ad eamdem sententiam Ju-
dicis erunt exigenda, & quæ in illam
apte & per omnia quadrabunt, trans-
ferri non poterunt ad Metaphoram.

Ee 2

Secun-

26.
Obiectio 2.

Secundo loco objiciuntur PP. auctortates. Nam Hieronymus Comment. in Esaiam recitata opinione Origenis, nulla eam censoria virgula notat. Gregorius lib. xv. Moralium cap. 17. *Gebennae ignis* inquit, *cum sit incorporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inextinguisibilis.* Damasc. in fine libri iv. de Fide Orthodoxa docet *ignem aeternum non materialem esse qualis est apud nos, sed qualis novit Deus.* Augustinus denique in xxii. de Civit. Dei cap. x. scribit posse congruenter responderi, *talem fuisse illam flamam, in qua apud inferos dives ardebat, quales oculi, quos levavit, & Lazarum vidit, qualis datus Lazarus, &c.* Quo testimonio nonnulli adversarii praegessunt; & Vellofillus ait Augustinum efficaciam illorum verborum *Crucior in bac flamma* infirmare.

27.
Solutio circa
S. Grego-
rium.

Resp. autem Gregorii sententiam materialem esse ex lib. iv. cap. 29. de quo supra: unde incorporeum dixit ignem inferni, quatenus non eget fomentis, neque per congesta ligna nutritur, ut colligitur ex recitatis ipsius verbis. Ac præterea probabile est in his legendum esse *cum sit corporeus*, ut habetur apud S. Thomam in iv. Sent. dist. 44. q. 3. Sixtum Senensem lib. iv. Bibliotheca, Vellofillum in Advert. in tom. i. Gregorii quæst. vi. & Petavium lib. 111. de Angelis cap. 5. Damascenus, quem inurbane scribit Durandus errasse, ait duntaxat non esse materialem qualis est noster, qui indiget pabulo, certisque proprietatibus ab infernali igne secernitur. Et Hieronymus refert quidem opinionem Origenis, at illam nequaquam approbat, ut vidimus supra.

28.
Solutio circa
S. Augusti-
num.

De verbis Augustini facit me honor Patris magis sollicitum: & breviter demonstro, disertissime ab illo ignem inferni affirmari corporeum, & de verbis divitis *Crucior in bac flamma* concinnam, veram, & absolutam tradiri interpretationem. Primum enim à cap. 11. ejusdem libri usque ad ix. impugnat incredulos afferentes non posse damnatorum corpora in uestione ignis esse perpetua, exemplis quorundam animalium, quæ vivunt in ignibus, ut salamandra stellatum quoddam genus lacertæ, & adamantis aliarumque gemmarum, quæ neque igne, neque ferro teruntur, nec non vermium, qui stant sine ulla laesione in aquis per venas sulphureas defluentibus, quarum fervorem nemo impune contrectat; asseverans mirabilius

esse vivere in ignibus nec dolere, quam dolere in ignibus & tamen vivere. At quorsum tam perpolita & exacta disputatio, quorundam allatæ comparationes, si non est in inferis ignis corporalis, quo corpora, qualia nunc sunt hominibus, quamprimum redigerentur in cinerem? Capite autem ix. *ignem* proprie acciendum semel atque iterum declarat; cum de *verme* ob varia Doctorum placa sentire nobis permittat quod magis libet. In x. etiam, in quo explicat quomodo corporali igne spiritales dæmones adurentur, in principio & fine capituli animadvertisit eundem ignem corpora damnatorum, ac dæmones concremare. Quæstionem vero solvit juxta antiquorum Patrum diversas sententias, scilicet, quoniam aut dæmones aerea corpora habent, aut si non habent, poterunt *pœna corporalis ignis affligi*, quomodo *spiritus hominum & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari.* Atque ita incredulis omnem evadendi aditum præcludit, five corpora tribuant Angelis, sive non: de qua altera quæstione propterea ait non esse *contentiosa disputatione certandum*, cum, quidquid Origeniani sentiant, eorum error de spiritali igne, & heres de temporali damnatorum supplicio apertissime ex illis verbis, *Ite in ignem aeternum*, refellatur. Ex qua prædictorum Capitum Synopsi arbitror satis apparere, quam scite & circumspete Augustinus pro veritate, ac fide certaverit.

Circa narrationem divitis exclamantis, *Crucior in bac flamma* quidam pueri solutio circa taverunt parabolam esse, non historiam; divitem in qua sententia fuerunt Theophylactus, Eupolus, & Euthymius in Lucam, & Auctor quæstionum apud Athanasium quæst. 21. Alii historiam agnoscunt, ut Ambrosius, & Beda, & idem Augustinus Tractatu xxxiiii. contra Faustum cap. v. Itaque hanc sententiam præponens in cap. x. laudato, ait: *Dicerem quidem sic arsuros sine ullo suo corpore spiritus, sicut ardebat apud Inferos ille dives, quando dicebat, Crucior in bac flamma.* Quod si dicamus, historiam, non parabolam esse credentes; non erit consequens flamam non esse veram corporeamque, ut corporalis non est lingua, digitus, manus: quoniam certissimum est partes corporis non posse enunciari de animabus atque spiritibus, nisi per metaphoram: ignis vero & flamma non describuntur ut partes ac membra divitis, sed ut locus, in

in quo cruciatur; nec repugnat substantiam spiritalem esse violenter in loco corporeo, eique alligari. Quæ ut vera sint, sapientissimus Augustinus animadvertis quosdam Catholicos opinari, quod in cap. 6. Luce narratur, non historiam, sed parabolam esse, aut, si historia est, visionem saltem fuisse imaginariam, cum hæc quoque sententia sit probabilis, noluit propriam aliorum auctoritati præferre; ideoque è vestigio addidit, *convenienter responderi, talem fuisse illam flammarum, quales oculi, quos levavit, &c.* nimurum, non proprium visum à divite Lazarum, sed ecclasi quodam, ut sunt visa dormientium, in quibus res incorporeas cernuntur habentes similitudines corporum. At post hæc ad quæstionem propositam reversus, de sententia Dominica, *Ité in ignem æternum, perspicue, & absque hæsitatione concludit: At vero gehenna illa, quod etiam flagrum ignis & sulphuris dictum est, corporeus ignis erit, &c.* Abeant ergo mali interpres, rigidique Augustinianorum librorum censores.

30. *Objecio quomodo spiritus igne corporali torqueantur, & an etiam in aere.*

Facit denique adversus nos, quod percipi nequeat quomodo spiritus igne corporali torqueantur, & quod in aere, ubi dæmonum turma discurrunt *ferant secum tormenta flammarum suarum*, ut inquit Glossa in cap. 3. Jacobi. Neque enim credibile est dæmones infernalem ignem secum deferre; si non volumus continua miracula perfici, dum mali spiritus circumsepti materialibus ignibus corpora omnia quantumvis concreta ac densa pervadunt, dum regiones quas transmittunt minime incidunt, & dum viventium corporibus, in quibus commorantur, incendia facesque non inferunt.

31. *Solutio circa ignem corporalem.* Contorta & difficilia sunt hæc, nec uno modo à Scholasticis dissolvuntur. Quantum enim ad primum pertinet, sunt qui putant dæmones ad ignis præsentiam sola apprehensione torqueri: aliqui confici affirmant per speciem ex igne illis impressam: quidam arbitrantur elevari flammarum, ut Divinæ justitiae instrumentum, ad physicam in spiritus incorporeos efficientiam; nonnulli contendunt produci ab igne qualitatem spiritualem, quæ etiam dæmones & impiorum hominum animas supplicio mactat. Quarum sententiarum primam sectatur D. Bonaventura & Albertus Magnus: alteram Aegidius, & Okamus: tertiam recentiores quidam Thomiste; quartam post Henricum Gandavensem cum aliis Junioribus Suaresius. Verum his omisis, dico spirituales substantias cruciari igne corporeo per alligationem,

quam invitæ patiuntur, & à qua digredi sponte non valent. Ita namque videtur docere Augustinus citato capite x. his verbis: *Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari?* Adhærebunt ergo, si eis nulla sint corpora, spiritus dæmonum, immo spiritus dæmones, licet incorporei ignibus cruciandi, non ut ignes ipsi, quibus adhærebunt eorum junctura inspirantur & animalia fiant, quæ consent spiritu & corpore, sed, ut dixi, miris & ineffabilibus modis adhærendo accipientes ex ignibus panam, non dando ignibus vitam. Et revera nulla ex præmissis sententias mihi plane satisfacit. Non prima, nam in ea non salvatur dæmones revera torqueri igne, cum tamen Scriptura testetur hunc Diabolo, & Angelis ejus fuisse paratum: quamquam vera & realia tormenta sentiri possint etiam in malis imaginariis, quorum species gerimus, ut scripserat idem Augustinus in xii. de Gen. ad lit. cap. 32. At jam inferni ignem imaginarium non esse, reddimur ex ipso met Augustino certiores. Illorum autem opinio, qui censem immitti ab igne aliquam sive speciem, sive qualitatem, eo titulo falsa est, quod si qualitatem dixerint spiritalem, hæc ab igne materiali profici sci non potest; si corporalem sensibilemque, eadem de igne, ac de qualitate ista emerget dubitatio. Sed & ignem causam esse instrumentalem justitiae Dei, nullus inficias ibit: at elevationem, quam plures turantur, non poterunt omnibus venditare. Respondebunt enim docti viri, nullam rem ut instrumentum ad aliquid efficiendum assumi, nisi habeat in illud suapte natura præviam aliquam operationem; quam nullam esse in igne materiali relate ad spiritus videtur satis manifestum. Et erunt forte, qui dicant se legisse apud S. Thomam in i. contra Gentes cap. 90. hæc verba: *Substantiae incorporeæ non habent naturam corporalem, ut possint à rebus corporeis immutari, neque etiam formarum sensibilium susceptivæ sunt, nisi intelligibiliter.* Talis autem suscep-
tio non est pœnalis, &c. Hoc vero testimonium non videtur quadrare quorundam Thomistarum opinioni, qui cum Goneto disput. xiv. de Ang. art. 2. §. 2. docent ita ignem esse Divinæ vindictæ instrumentum, ut efficiat formam realem ad prædicamentum qualitatis per-

E e 3 tinen-

tinentem. Illam quippe qualitatem spiritus per D. Thomam corporaliter nequeunt suscipere, suscipiendo autem intelligibiliter nullo afficiuntur dolore. Ideo instrumentum est quidem ignis inferni justitiae Dei, quatenus eidem spiritus alligantur, quod aliis rejectis opinionibus ibidem Thomas affirmit: sed hoc instrumento formam aliquam aut qualitatem supernaturaliter produci, quae saltem sit causa effectrix poenarum, pugnat cum allatis verbis Angelici Praeceptoris. Nam si dicas formam illam ab igne productam esse intelligibilem, non corpoream: *talis suscepit* (inquit S. Doctor) *non est panalis*. Tenebo igitur Augustinianam de alligatione sententiam. Objicient autem sequi ex hac, quod dæmon patiatur etiam ab aere, à glacie, & à quoconque alio corpore, cui sit intime præsens, respondebo falsam esse illationem, quoniam his corporibus non est violenter alligatus, ita, ut aliquando non possit alio divertere, quomodo devinctus est in tenebris exterioribus & in ardoribus sempiternis. Atque hæc de priori parte objectionis.

32.
Sententia
aliquorum
rejicitur.

Quod ad alteram attinet; fuerunt, qui assererent dæmones, qui extra inferos degunt, nondum pati ignis cruciamenta, sed iis macerandos esse post diem judicii. Nitebantur hi Theologi quorundam Patrum auctoritate, & ipsorum dæmonum testimonio, qui dum ab hominibus ejicerentur, Matthæi VIII. 29. clamaverunt: *Quid nobis, & tibi, Iesu Fili Dei? venisti buc ante tempus torquere nos?* Hanc vero sententiam damnatam non esse scribit Feuardentius in Scholiis ad Irenæum lib. v. cap. 26. & Petavius in II. de Angelis cap. IV. 21. eamque videtur tenuisse Cajetanus in Comment. ad 2. Epist. Petri. Econtra Bellarminus lib. de Sanctorum beatitudine cap. 6. ait, ab errore vindicari hanc opinionem non posse. Atque falsissima quidem & erronea à me judicatur, propterea quod Angelis Sanctis statim ac perseverarunt data est plenitudo beatitudinis; ideoque etiam Angelis malis inficta est, nulla interposita mora, poena peccati. Priorem ergo opinionem tenentibus respondeo post diem judicii dæmones in inferno acerbiori

pœna esse plectendos, tum quia cum sint nocendi cupidissimi, ut ait Augustinus de Civit. Dei lib. VIII. cap. 22. non poterunt amplius humana corpora invadere, justisque insidias moliri: tum etiam, quod, cum illiciantur superstitionis signis *barbarum, ignorum, animalium & rituum*, ut idem S. P. inquit lib. XXI. cap. VI. non recipient ulterius ab idololatri & maleficis honorem aliquem; sed erunt omnibus ludibrio & despectui: quod maximum supplicium est superborum. Quæ sane causa est, ut quidam ex PP. scriperint, nondum dæmones plecti suppicio, quo afficiuntur post diem judicii; atque ut expulsi ab hominibus clamorem illum profuderint: *Venisti buc ante tempus torquere nos.*

Ea itaque opinatione rejecta, dicendum est Dæmones quoque extra inferos ^{33;} igne torqueri, non quod illum perpetuo secum deferant, aut impressam sensibilem qualitatem disjuncti à flamma retineant, sed quoniam sciunt sibi alligationem ad ignem deberi; ut etiam docet Sanctus Thomas q. 64. art. 4. ad 3. non enim angor ac tristitia minuitur reo in vinculis, aut erga stulos diligentissime aservato, si ad tempus inde emittatur apparitoribus stipatus, & absque spe libertatis. Imo magis sentit squalorem carceris dum videt loci amplitudinem, quam in arctam, asperrimamque custodiam voluntario scelere commutavit. Neque minor est Sanctorum Angelorum lætitia & gaudium, quando animarum regnorumque tutelæ præsident, & cœlestis patriæ domicilium ad tempus relinquunt. Ergo sicut isti *semper vident in cælis faciem Patris*, ut ait Evangelista cap. XVIII. 10. neque tamen secum trahunt materialem locum Empyrei; ita dæmones excruciantur in aere flamma infernali, tametsi non ferant extra gehennam ac tartarum ignes corporeos. Atque hæc de pœna æternarum flammarum,

Quas Pater, horrendi barathri per stagna profundi,
Dæmonis horrendi sociis, ipsique paravit;
inquit libro IV. Hist. Evangel. Juven-
cus Presbyter.

CA-